

20.SAJANDI MUUSIKASTIILID

- Romantismist lähtuvad stiilid
- HILISROMANTISM
- Romantismile vastanduvad stiilid
- IMPRESSIONISM
- NEOKLASSITSISM
- EKSPRESSIONISM
- AVANGARDISM

HILISROMANTISM

✓ 1860–1910 Sakasamaal ja Austrias

Hilisromantilise muusika tunnusteks on:

- sümfooniaorkestri koosseisu suurenemine hiigelmõõtmeteni ja vaskpillide osatähtsuse tõus;
- kromaatiline harmoonia ja toonikasse lähenemise edasilükkumine;
- programmilise muusika ja muusikateatri eelistamine puhtale muusikale

GUSTAV MAHLER 1860 - 1911

- Austria heliloojaja dirigent
- Muusikalise hariduse omandas Viini konservatooriumis.
- Töötas ooperiteatrites: Budapesti Kuninglik Ooper, Hamburgi Ooperiteater, Viini Riigiooper, New Yorgi Metropolitan Opera (1907) ja New Yorgi Filharmoonikud. (1909)
- Tundis end igal pool sissetungijana. Oma sõnul kolme kordne kodutu: böömimaalane austerlaste seas, austerlane sakslaste seas ja juut kogu maailma silmis.

LOOMING

- Kammermuusika - säilinud vaid KLAVERIKVARTETT
 - 3 OOPERIT (alustas, aga ei lõpetanud, isegi käsikirjad hävitas)
 - SÜMFOONIAD – 10. Tuntuim on **8. sümfoonia**.
 - <https://www.youtube.com/watch?v=Wjc-0nqVZqs>
-
- ORKESTRI SAATEGA LAULUTSÜKLID – **”Rändselli laulud”,
”Laulud poisi võlusarvest”, ”Laulud surnud lastest”**

IMPRESSIONISM

- ✓ Tuleb prantsuse keelsest sõnast impression – MULJE
- ✓ Õrnhabraste hetkemeeleolude ilu nautimine. Inimese psühholoogilise seisundi esiletoomine ja suhe loodusega.

Muusika helikeelt iseloomustab:

- selgepiirilist vormi asendab vaba voolamine, mis meenutab improvisatsiooni.
- rütmi kasutamine nii, et saavutatakse meetrumi hägustumine
- suur tähelepanu muusikainstrumentide ja orkestri tämbritel.
- Esimeseks impressionistlikuks muusikateoseks peetakse CLAUDE DEBUSSY sümfoonilist poemi
- **”FAUNI PÄRASTLÕUNA”**, mis on inspireeritud Stephane Mallarmé luulest.

CLAUDE DEBUSSY

1862 - 1918

- Sündis Pariisi lähedal väikelinnas
- Muusikalise kõrghariduse omandas Pariisi Konservatooriumis.
- 1884. aastal saavutas oma kantaadiga **"KADUNUD POEG"** Rooma preemia ja tal õnnestus 3 aastat Roomas täiendada. Seal kogetu põhjal mõistis ta kuivõrd vanamoeline on Pariisi konservatooriumi muusikaõpetus.

LOOMING

- **”Fauni pärastlõuna”** – esimene impressionistlik teos. Publik võttis teose väga hästi vastu. Teos on ülesehitatud ühele meloodilisele kujundile, mis koosneb kromaatiliselts laskuvatest ja tõusvatest intonatsioonidest. Seda esitab madalas registris iseloomuliku kõlaga flööt.
- <https://www.youtube.com/watch?v=zzzF21CFJFE>
- Sümfooniline triptühhon **”Nokturnid”** koosneb 3-st osast “Pilved”, “Pidustused” ja “Sireenid”
- Klaverimuusika - ”Prelüüdid” ”Uppunud katedraal”
- Ooper – **”Pelleas ja Melissande”** on vihjeteooper. Mitmed probleemid jäävadki lahendamata ning ka muusikas hoidutakse kõige olulisema lõpuni ütlemisest
- <https://www.youtube.com/watch?v=b1HC-bScTjw>

NEOKLASSITSISM

Klassitsismi traditsioone taaselustav ja modernistlikele suundadele vastanduv stiil.

Stiili iseloomulikumad tunnused:

- Harmoonia ja orkestratsiooni lihtsustumine
- Romantismi eitamine temale eelnenud stiilide kaudu.
- Heliloojatele pakuvad huvi inimeste eluprotsessid, inimene kui tegutseja ja mõtleja.

IGOR STRAVINSKI

1882 Peterburg – 1971 Los Angeles

- Helilooja, dirigent, pianist
- Muusikalise hariduse sai eraviisiliselt N.Rimski-Korsakovi juures
- 1910.a asus elama Šveitsi
- 1939.a. asus elama USA-sse, kuhu jääb elu lõpuni.

LOOMING

- Jaguneb 3 perioodi:
- VENE periood – märksõnadeks rahvuslikkus ja folkloor
- PRANTSUSMAA periood – uusklassitsistlik . Algab balletiga “Pulcinella” ja lõpeb ooperiga “Elupõletaja tähelend”
- AMEERIKA period - mõjutused džässmuusikast, tihendatud stiil, minimaalne materjalikasutus ja kristlikud sümbolid.
- Igor Stravinski on kirjutanud seitse ooperit, 13 balletti, mitmeid orkestriteoseid, teoseid koorile, palju klaverimuusikat jpm.
- **Ooperid** - "Ööbik" (1914), "Kuningas Oidipus" (1927), "Elupõletaja tähelend" (1951)
- **Balletid** - "Tulilind" (1910), <https://www.youtube.com/watch?v=DIR7iv8DVW8>
- "Petruška" (1911), "Püha kevad" (ka "Kevadpühitsus" ja "Pühitsetud kevad"; 1913), "Sõduri lugu" (1918)

EKSPRESSIONISM

- Stiil tekkis Saksamaal ja Austrias
- Muusikastiil, mis väljendab helilooja hingelist tormlemist
- Sügavam tähelepanu inimese siseelus toimuvate protsesside vastu, inimese konflikt ümbritseva maailmaga, mäss jõuetusohjeldamatu emotsionaalsus. Huvi inimese alateadvuses toimuva kohta
- Märksõnadeks: DODEKAFOONIA - 12 heliline rida, kus ükski noot ei tohi korduda enne kui ülejäänud 11 on kõlanud.
- ATONAALSUS – helistiku puudumine.
- Forseeritud väljenduslaad
- Kõnelaul

Edvard Munch

KARJE

1893

ARNOLD SCHÖNBERG

1874 Viin – 1951 Los Angeles

- Juudi soost Austria helilooja
- Muusikas iseõppija, õppis viiulit ja tšellot.
- 1918. a. asutas Viinis muusikaühingu
- 1933.a. emigreerus USA-sse.

LOOMING

- 1909. aastal kirjutas pooletunnise ooperi **”Ootus”**, mida ise nimetas **”Hirmuunenäoks”**- laval toimub lakkamatu otsimine ja ootamine Naispeategelase sisemoniloogist ei selgu kas on tegemist mälestusega tapmisest või kavatsusest tappa oma kallim armukadedusest.
- <https://www.youtube.com/watch?v=iYHHXY2lhe4>
- Melodraama **”Kuu Pierrot”** 1912. naishäälele ja 8 instrumendile. Peategelane on valgenäoliune kloun Pierrot, kes oma hirme ja süütunnet kardab. Selles teoses kasutab helilooja palju kõnelaulu.
- https://www.youtube.com/watch?v=N-zW10__i4M&t=1640s
- 1920. aastatel leidis helilooja enda jaoks DODEKAFOONIA - **”Viis klaveripala”**
- **”Ellujäänu Varssavist”** sisuks natsismiohvrite tunnistused, koonduslaagrite õudustest. <https://www.youtube.com/watch?v=rGWai0SEpUQ>
- Loo kirjeldus järgmisel slaidil

Arnold Schönbergi „**Ellujäänu Varssavist**“

- Kontserdile nime andnud Arnold Schönbergi „**Ellujäänu Varssavist**“ op 46 on pühendatud holokausti ohvritele. Peatselt pärast teist ilmasõda, aastal 1947 komponeeritud kantaadis annab helilooja edasi oma tõlgenduse Varssavi geto ülestõusu traagilistest sündmustest. Loo keskmes on mõjuvõimas stseen juudi vangidest, kes otsustavad enne hukkamist laulda koos heebreakeelse usutunnistuse „Schema Yisroel“. Pretendeerimata täpsele ajaloolisele truudusele, keskendub Schönberg enda loodud saksa-, inglise- ja heebreakeelses libretos pigem kujutluspiltidele ning mälestamisele. Tema sõnul on „Ellujäänu Varssavist“ hoiatus või meenutus kõikidele juutidele mitte kunagi unustada, mis nende kallal on korda saadetud. Kaksteisttoontehnikas kirjutatud teos kanti esmakordselt ette aastal 1948 Albuquerque’i (Ameerika Ühendriikides) linnas Kurt Fredericki juhatusel. Dirigent kirjutas Schönbergile kontserdist nõnda: „Ettekanne oli tohutult edukas. Rohkem kui tuhandepealine publik oli teosest vapustatud ning aplodeeris nõnda kaua, kuni olime sunnitud esitust kordama.“

AVANGARDISM

- Heliloojad eksperimenteerisid pillikoosseisude, kompositsioonitehnikatega. Avangardne muusika ei kujutanud endast mingit ühtset stiili vaid oli üldnimetus uuenduslikele kompositsioonitehnikatele

ALALIIGID.

ALEATOORIKA – (lad k. täring). Määrav roll on juhuslikkusel. Autor annab vaid üldised juhised ja teose esitamisel jääb palju just interpreedi otsustada.

SONORISTIKA – (it k. sonare- helisema) - pillide uudne kõlalahendus. Pillide ebatraditsiooniline kasutamine. <https://www.youtube.com/watch?v=xObkMpQqUyU> J.Cage ettevalmistatud klaver

PERFORMANCE JA HAPPENING – improviseeritud etendus, spontaanne tegutsemine.

- <https://www.youtube.com/watch?v=8vdFesRSfuk> J.Cage “Water music”
- <https://www.youtube.com/watch?v=JTEFKFiXSx4&t=399s> J.Cage 4 '33

GRAAFILINE MUUSIKA – nootide asemel kasutatakse jooni, täppe.
muusikatunnid.ee

<https://www.youtube.com/watch?v=9HIy1STrHxA> “Aglepta”

<https://www.youtube.com/watch?v=SZazYFchLRI> I.Xenakis ”Matastasis

ELEKTROONILINE MUUSIKA – inimehääle töötlemine elektrooniliselt

<https://www.youtube.com/watch?v=UmGlibfWI0E> - Stockhausen - ”Noorukite laul”

ARVUTIMUUSIKA - Iannis Xenakis – esimene helilooja, kes hakkas muusika komponeerimisel kasutama arvutit.

<https://www.youtube.com/watch?v=nVx0PvK9TnQ>

I.Xenakis Polytope de Cluny 1972 1974

Muusika kuulamine ja info

- <https://moodle.ag.tartu.ee/mod/book/tool/print/index.php?id=4816>